

LOVRO
FURJANIĆ

TRANS-
HUMANIZAM
I KNJIŽE-
VNOST

Hrvatsko filozofsko društvo
Zagreb, 2023.

Ova je knjiga tiskana uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti i obrazovanja
Republike Hrvatske.

Zagreb, travanj 2023.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001193915.

ISBN 978-953-164-214-9

SADRŽAJ

13	Uvod
23	1. TEORIJSKA OSNOVA
25	1.1. Polazišna pitanja u filozofiji znanosti
25	1. 1. 1. Terminologija
27	1. 1. 2. Objektivnost/istina
29	1. 1. 3. »Dvije kulture«
30	1. 1. 4. Humanistika i hijerarhija
33	1. 1. 5. Disciplinarnost
34	1. 1. 6. Granice među disciplinama?
35	1. 1. 7. Patos disciplina
37	1. 1. 8. Terminologija pokušaja nadilaženja disciplinarnih granica
39	1. 1. 9. Postdisciplinarnost
42	1. 1. 10. Realizam
43	1. 1. 11. Naturalizam
44	1. 1. 12. Futurologija
46	1. 1. 13. Kuhnova paradigma
48	1. 1. 14. Paradigma u ovoj studiji
52	1. 2. Transhumanizam
52	1. 2. 1. Uvod u terminologiju
53	1. 2. 2. Posthumano biće
54	1. 2. 3. Transhumano biće
55	1. 2. 4. Definicija transhumanizma
58	1. 2. 5. Transhumanističke tehnike
59	1. 2. 6. Društveni pokret
59	1. 2. 7. Posthumanizam
61	1. 2. 8. Tehnika i tehnologija
62	1. 2. 9. Epistemologija i filozofija znanosti
64	1. 2. 10. Epistemologija i filozofija znanosti u vremenu
67	1. 2. 11. Metafizika
69	1. 2. 12. Etika

- 70 1. 2. 13. Moralni status poboljšanja čovjeka između slobode i imperativa
- 72 1. 2. 14. Filozofija uma
- 73 1. 2. 15. Religija
- 74 1. 2. 16. Je li transhumanizam religija?
- 76 1. 2. 17. Politika
- 77 1. 2. 18. Proaktivni princip
- 78 1. 2. 19. Zaključak
- 79 **1. 3. Književnost**
- 81 1. 3. 1. Mogući svjetovi
- 86 1. 3. 2. Književni mogući svjetovi
- 87 1. 3. 3. Nepotpunost književnih mogućih svjetova?
- 92 1. 3. 4. Demarkacija praksi čitanja književnosti
- 95 **1. 4. Arhiv transhumanističke književnosti**
- 96 1. 4. 1. Prema preciznijoj podjeli
- 101 **2. STUDIJA SLUČAJA – *DIVNI NOVI SVIJET (BRAVE NEW WORLD)***
- 103 **2. 1. Prikazuje li *Divni novi svijet* transhumanističko društvo?**
- 106 2. 1. 1. Netranshumanistički pristup smrti
- 107 2. 1. 2. Nespojive vizije znanosti
- 110 2. 1. 3. Egzistencijalni rizik
- 111 2. 1. 4. Rizik i transhumanizam
- 115 2. 1. 5. Zaključak
- 117 **2. 2. *Divni novi svijet* kao kritika transhumanizma**
- 117 2. 2. 1. Sreća u *Divnom novom svijetu*
- 119 2. 2. 2. Soma i biokemijsko poboljšavanje raspoloženja
- 120 2. 2. 3. Pearceov *Hedonistički imperativ*
- 122 **2. 3. Shakespeare i znanje**
- 123 2. 3. 1. Humanistika u *Divnom novom svijetu*
- 124 2. 3. 2. Johnovo znanje
- 125 2. 3. 3. Poezija *Divnog novog svijeta*
- 127 2. 3. 4. Granice umjetnosti
- 129 **2. 4. Zaključak**
- 131 **3. STUDIJA SLUČAJA – *CVJETOVI ZA ALGERNONA (FLOWERS FOR ALGERNON)***
- 136 **3. 1. *Cvjetovi za Algernona* i transhumanizam**
- 137 3. 1. 1. Tehnologija
- 139 3. 1. 2. Problemi znanosti u Keyesovoj priči

142	3. 1. 3. Ekonomija i znanost
143	3. 1. 4. Jezik, znanstvena (hiper)produkcija i disciplinarnost
145	3. 1. 5. Šansa kategoričke neizvedivosti nekog projekta poboljšanja čovjeka
147	3. 2. Pojedinaac u društvu
149	3. 2. 1. Razlike romana i kratke priče
151	3. 2. 2. Charlie i Algernon
153	3. 2. 3. Stvaranje poboljšanog čovjeka
153	3. 2. 4. Empirijske društvene posljedice stvaranja poboljšanoga čovjeka
155	3. 2. 5. Charlijevo prihvaćanje nepoboljšanog društva
156	3. 2. 6. Rast senzibiliteta prema drugačijem
158	3. 3. Charljev psihički život
160	3. 3. 1. Kontinuitet/diskontinuitet s prošlošću
162	3. 3. 2. Odnos 'starijeg' i 'novijeg' Charlja
163	3. 3. 3. Promjena Charljeva etičkog statusa
164	3. 3. 4. Charljev susret s ocem
165	3. 3. 5. Primjena Charljevih psihičkih problema na empirijski svijet
167	3. 3. 6. Pouka iz djela <i>Cvjetovi za Algernona</i> srodnim metodama u empirijskom svijetu
170	3. 4. Zaključak
175	4. STUDIJA SLUČAJA – TRANSHUMANISTOVA OKLADA (TRANSHUMANIST WAGER)
179	4. 1. <i>Transhumanistova oklada</i> kao nekonzistentan roman
179	4. 1. 1. Terminologija i stanje istraživanja
182	4. 1. 2. Knightsove psihofizičke sposobnost
184	4. 1. 3. Knights i izlaganje riziku
187	4. 1. 4. Transhumanija
189	4. 1. 5. Vrijeme u romanu
192	4. 2. Etika Knightsova transhumanizma
193	4. 2. 1. Osnova
196	4. 2. 2. Militarizam
197	4. 2. 3. Teleološko shvaćanje evolucije
199	4. 2. 4. Utilitarijanizam?
203	4. 2. 5. Individualizam
205	4. 3. Politika
205	4. 3. 1. Protiv socijalne države
207	4. 3. 2. Znanost
209	4. 3. 3. Povijest
211	4. 3. 4. Tehnologija

212	4. 3. 5. Nemogućnost postojanja transhumanističke politike u stvarnom svijetu
216	4. 3. 6. Empirijski transhumanizam bez transhumanističke politike
218	4. 4. Zaključak
221	5. STUDIJA SLUČAJA – DAREŽLJIVOST: POBOLJŠANJE (GENEROSITY: AN ENHANCEMENT)
225	5. 1. Thomas Kurton
225	5. 1. 1. Thomas Kurton – transhumanist
227	5. 1. 2. Odnos s ljudima
229	5. 1. 3. Etika?
232	5. 1. 4. Znanost i ekonomija
235	5. 1. 5. Književnost
238	5. 1. 6. Patenti
240	5. 1. 7. Proizvodnja znanja
241	5. 1. 8. Gubitak pozicije u Truecyteu
247	5. 2. Transhumanizam u romanu <i>Darežljivost</i>
248	5. 2. 1. Posthumanost
250	5. 2. 2. Vrijeme
251	5. 2. 3. Konzumerizam
252	5. 2. 4. Produljenje života
253	5. 2. 5. Elitizam
254	5. 2. 6. Genetičko poboljšavanje raspoloženja
258	5. 2. 7. Poboljšavanje raspoloženja
262	5. 3. Pripovjedne metode
262	5. 3. 1. Intertekstualnost s <i>Divnim novim svijetom</i>
263	5. 3. 2. Napredak i postojeći arhiv
265	5. 3. 3. Pripovjedač
268	5. 3. 4. Odnos metoda pripovijedanja i priče
271	5. 4. Zaključak
273	6. STUDIJA SLUČAJA – APSOLUTNA NIŠTICA (ZERO K)
276	6. 1. Krionika
277	6. 1. 1. Biogerontologija
278	6. 1. 2. Kritika produljenja života
280	6. 1. 3. Transhumanizam
280	6. 1. 4. Tretman
283	6. 2. Konvergencija
283	6. 2. 1. Više od krioničkog postrojenja
285	6. 2. 2. Bogatstvo kao uvjet za tretman

288	6. 2. 3. Distopijski prostor
291	6. 3. Starost
291	6. 3. 1. Odbijanje starenja kao prihvaćanja dolaska smrti
293	6. 3. 2. Strah
295	6. 4. Zaključak
299	7. STUDIJA SLUČAJA – OSKUDIJEVAJUĆI U ČAROBNOM KRALJEVSTVU (DOWN AND OUT IN THE MAGIC KINGDOM)
303	7. 1. Svijet romana <i>Oskudijevajući u čarobnom kraljevstvu</i>
304	7. 1. 1. Sučelje
305	7. 1. 2. Opasnost povezivanja uma i računala
308	7. 1. 3. Izravno učitavanje iskustva kroz sučelje
310	7. 2. <i>Whuffie</i>
311	7. 2. 1. Kvaliteta života
312	7. 2. 2. Pravo
313	7. 2. 3. Prikupljanje <i>whuffieja</i>
314	7. 2. 4. Utjecaj na ponašanje ljudi
316	7. 2. 5. Kompetitivnost
318	7. 2. 6. <i>Whuffie</i> u empirijskom svijetu
319	7. 2. 7. Tehnologija protiv kapitala
324	7. 3. Transhumanizam i smrt
326	7. 3. 1. Smrt smrti?
327	7. 3. 2. Tehnika učitavanja uma
329	7. 3. 3. Kolektivna zabluda
330	7. 3. 4. Dan
333	7. 4. Zaključak
335	8. STUDIJE SLUČAJEVA – »BAJKA O ZMAJU-TIRANINU« (»THE FABLE OF THE DRAGON-TYRANT«) I »NEDOVRŠENA BASNA VRABACA« (»THE UNFINISHED FABLE OF THE SPARROWS«)
339	8. 1. »Nedovršena basna vrabaca«
339	8. 1. 1. Završetak basne
340	8. 1. 2. Interpretacija
344	8. 2. »Bajka o zmaju-tiraninu«
344	8. 2. 1. Definicija bajke
345	8. 2. 2. Simbolika
346	8. 2. 3. Epistemologija
348	8. 2. 4. Promjena perspektive
349	8. 2. 5. Ekonomija
352	8. 3. Priče kao dio znanstvenih radova

353	8. 3. 1. »Nedovršena basna vrabaca« kao predgovor knjizi <i>Superinteligencija</i>
355	8. 3. 2. »Bajka o zmaju-tiraninu« kao članak u časopisu <i>Journal of Medical Ethics</i>
356	8. 3. 3. Slotkinova historiografija i književnost
357	8. 4. Zaključak
359	Zaključak
365	<i>Transhumanistička deklaracija</i>
367	Literatura
385	Summary
387	Kazalo imena